

יום ה' ד' אב תשע"ה - (ח' ט' אב חזרה ישישי שב"ק)

באר הגולה 96

הלכות תפילין סימן לב

כ בצריך לדרק בקסרות ויתרות, שאם (ק) חסר *או יתר (קא) אות אחת פסולים, ונמצאו המניחים אותם מברכים בכל יום ברכה לבטלה, וגם שריו בכל יום בלא מצות תפילין, ונמצא ענש הסופר (קב) מרבה. לכן צריך להיות מאד ירא שמים (קג) וחרד לדבר השם המתעסק בכתבת תפילין ותקונן: **כא** ג' כל פרשה אחר שיתכתבה (קד) יקראנה היטב בכונה ודקדוק פעמים ושלש, ויחזור ויקראנה קדם שיתנה בתוך ביתה, כדי שלא תתחלף פרשה בפרשה: **כב** יטוב לנסות הקלמוס (קה) קדם שיתחיל לכתב הפרשה, שלא יהא עליו דיו יותר מדי ויפסיד. וכן יזהר קדם שיתכתב כל שם לקרות כל (קו) מה שכתב, כדי שלא יבואו לידי גניזה (קז) על ידו: **כג** האם מצא שחסר אות אחת *אין לו (קח) תקנה, שאם כן היו כתובין שלא בסדרן ופסולין משום דכתיב 'והיו' (קט) בתוונתן יהו. *ואם יתר (קי) אות אחת, יש לו תקנה על-ידי (קיא) שיגרו אותה אם היא בסוף תבה או בתחלתה, ואכל אם היא באמצע תבה לא, משום דכשיגרו יהיה (קיב) נראה כשתי (לס) [לס] תבות: **כד** ימטר לכתב על

ב הראש בסדר תקון תפילין וכתבתן ג הריי אסנדרני ד שם ה טור בשם מכלתין ותרמב"ס פרק א מהלכות תפילין והריי אסנדרני וספר ארחות חיים ו הריי אסנדרני ו תרמב"ס וספר ארחות חיים בשם רבנו יונה

שערי תשובה

[לס] תבות. עכ"ט. ועין בדברי שמואל סימן שגד שהביא דברי הכ"י והריא"ס ומכאן בדבריו כמלת לאבותיו, אם בא למחק הנאי"י המתחת אפשר שצריך למחק וצ"ל

באור הלכה

* או יתר אות אחת. ואם אות יתרה לא היה מקור לשום תבה רק ששער בין תבה לתבה או בין השיטין, אם נפסל התפילין משום זה⁽¹⁴⁹⁾, עין בגי' ביהודה חלק יורה דעה ח"א בסימן עד ששקל בזה, והשערי אפרים בשער ה בפתחי שער חולק עליו ומסיים עם רש"ל ששחטור בזה: * אין לו תקנה. עין במשנה ברוך דאי לא הכי יגרד" וכו', רוצה לומר דמתחלה יגרד ואחר כך יכתב מה שחסר מקונו ולחלו, דאי לא הכי צריך עיון מין דקצת התמיכה לא נכתב בסדרן: * ואם יתר וכו'. עין במשנה ברוך כמה שכתבנו בשם הפריימגרים לענין תבה כפולה, דלפעמים טוב יותר למחק הראשונה כדי לחש אף לדעת רבנו תם. עין שם, ועין שם עוד במשכנות יצחק סעיף קטן כ

(* שוב ראיתי שזה אינו, וראיה מקריאת שמע לקמן בסימן סד סעיף א בבאור הלכה דבור השתחיל בזה דברים אמורים, עין שם⁽¹⁵³⁾).

(לס) תבות. כתב הכ"י בשם הריא"ס דלפעמים תקון מהני יותר אות, כגון לאבותיו מלא בריי, שאחר שיגרו הריי ימשך הכי שלפניה באפן שהיה

משנה ברורה

האחרונים: **כ** (ק) חסר או יתר. אפלו אם התבה לא נשתנה לקריאתה בזה, כגון במלא וחסר ויבדל קמן: (קא) אות אחת. ואפלו אם קוצו של י"ד חסר מעט, כדאיתא מנחות כט א': (קב) מרבה מלבד עין ג'ל התמור: (קג) וחרד לדבר השם. ראיתי להעתיק פה לשון הלבוש הצריך מאד לענינו, דנה לשונו: ולא כמו שעושינו עכשו כמה סופרים שמניחין נערים המתלמדין לכתב תפילין כדי שייגדלו בכתב, ואחר כך רואה הסופר אם נכתבו כהלכתן בחסרותן ויתרותן וסגי לה בזה, ואחר כך מניחין אותן בבתים ומוכריזין אותם, ומחשבינן להם הסופרים אותן המעות בשכר הלמוד להנער, ומכאים להם פני התר לומר: הרי אנו בזה בגומלי חסדים עם הנערים העניים ללמד להם מלאכת הכתיבה בחנם והיא מלאכת השם! אבל אני אומר יצא שכתב בהפסוק, ואדרבה, לא טוב היתה עושים בעצמם, כי הנער נער ואין יודע בין ימינו לשמאל⁽¹⁴⁷⁾, ואין לו שום פננה בעולם, רק הם מתעסקים בכתביה לנפוח הכתב ולא לשום קרשה ושום פננת מצוה בעולם, והרי ענש הסופר מרבה מאד, שמכשיל את הבריות שמניחין אותן התפילין הפסולין ויבדל ליל סעודת יט: ולא עוד, כדי להשביח את מקומו יאמר הסופר לכל: אני מתבטאים ובכונה מתבטאים וכו'⁽¹⁴⁸⁾. וכל העושים כן בודאי עתידין לתן את הדין ולקבל ענשיו הרבה מאד, ועליהם נאמר "ארור עשה מלאכת ה' רמיה". על-כן יזהר כל סופר ויתרחק מזה וטוב לו, דלשמן האמור אצל תפילין אין הכונה לשם בעל התפילין, כמו גבי גט דצריך לשם האיש והאשה, רק לשם קדשת תפילין, עין שם, וסם על זה: ומן הראוי למי שיש כח בידו למנות כתובי תפילין מהגנים אנשי אמת שנאי בצע בעלי תורה יראי אלקים וחרדים על דברו בכל עיר, כמו שממנים שוחטים ובודקים, שלא יאמינו לכל הסופרים, שאין כוננתם אלא להרויח ממון על-ידי כתיבה ותקון יפה בעשיית התפילין; ואף כי גם כונה זו טובה היתה לנפוח המצנה בגויה, זה דוקא אם היה להם כונה קדושה גמ' כן, אבל כונה אינם נזהרים, ודי בזה. עד כאן לשונו השוהר. וכתב בספר ברוך שאמר: יכתב אותיות טובים ותמימות ולא שבויות, ובמתן ובכונה גדולה, ולא ימהר אדם בכתבתה כדי להרויח ממון הרבה, כי אותו רוח ג'ל לאבוד ולדרואן ויפסיד נשמתו כי הוא מחטיא את הרבים; וכל מי שכותב תפילין טובים וכשרים כפי יכולתו, שכתב פסול ומקבל ונצול מדינה של גיהנם. וכתב בספר חסידים סימן פה: "וצדקתו עמדת לעד", זה המונח רבים, כגון המלמד ליראי השם תקון תפילין לתקן לאחרים. ועין בסימן לט, מתי אדם נאוי לכתב תפילין: **כא** (קד) יקראנה היטב⁽¹⁵⁰⁾. שאם ימצא איזה אות חסר באיזה פרשה, לא היא לבדה נפסלה אלא גם כל מה שאחריה, משום שיהיה שלא בסדרן, ויבדל על בריש הסימן: **כב** (קה) קדם שיתחיל. אינו רוצה לומר בתחלת הפרשה דוקא, אלא (קס) קדם שיתחיל לכתב בהפרשה: (קו) מה שכתב. באותה (קז) פרשה, ולא השלפניה: (קז) על ידו. וכשטובל הקלמוס לכתב בו את השם (קז) לא יתחיל לכתב אותו מיד, שלא יפסידנו ברבוי דיו, או אולי יש עליו שער ולא יצא הכתב מיושר, וגם משום שצריך (קס) לקדש הידיו שעל הקלמוס טרם שיתכתב השם, לכן יכונן להניח אות אחת מלכתב קדם השם ובאותו אות יתחיל לכתב⁽¹⁵¹⁾; ואם לא עשה כן, יחפש אחר אות או תג שצריכה דיו וימלאנה ויכותב את השם. ואם צריך דיו קדם שיגמר השם, אז יטבל באותיות השם עצמן, דבזוי ליכא בינן שהוא כדי להשלים בו את השם. ואם האותיות שלפניו אינם לחין, אזי יטבל מתדש ויחפש אחר אות או תג שצריכין דיו וכנ"ל. וכל זה הוא למצוה ולא לעכובא בדיעבד: **כג** (קח) תקנה. בהשלמה. ומרי שמכאן עד סוף הפרשה יש שמות שאינם נמחקין, דאי לא הכי יגרד עד סופה: (קט) בתוונתן יהו. פרוש, פסד שנקמתות בתורה יהיה כתובין: (קי) אות אחת. ואם כתב (קי) תבה יתרה, יגרדנה ויכול להניח המקום חלק נאם אין לו אותיות מהתבות שלפניה שיהיה יוכל להמשיכן במקום ההוא, ואין (קיא) החלק פוסל כל שאין במקומו כשעור הרוח שבין פרשה לפרשה שהוא כדי ט' אותיות. ולפעמים יש תקנה אפלו בזה, כגון שיכול להמשיך האות מן התבה שלפניה כדי למעט הרוח של ט' אותיות. ויותר מזה, דבאפן זה שיפסל התפילין מחמת הרוח, אז אפלו אם בסיים התבה שלפניה (קיג) יש שם ה"א או קו"ף, יוכל להמשיך ג' כדי למעט הרוח, ואף על-פי שצ"ל יידי ההמשכה לא יהיה הרגל של ה"ה וזה קו"ף בסופה, אין קפידא בדיעבד⁽¹⁵²⁾. וכתב הפריימגרים דכתבה כפולה טוב יותר למחק השניה, דתבה הראשונה פדן נכתב. ואם קדם הראשונה יש אות שיכול למשכו, טוב יותר שימחק תבה הראשונה כדי לחש אף לדעת רבנו תם דשער פרשה הוא ג' אותיות: (קיא) שיגרו. ולא מפסל הפרשה משום חק תוכות, כיון שאינו עושה מצוה בגוף התבות והאותיות: (קיב) נראה כשתי תבות. ופעמים שתקון מועיל על-ידי שיגרדנה וימשך

שער הציון

(קס) אליה רבה ולחסי-חמדות: (קו) אליה רבה: (קז) יורה דעה רעו סעיף ד: (קס) ברוך שאמר: (קט) ש"ך יורה דעה רעד הובא בפריימגרים: (קי) מגן אברהם: (קיא) מגן אברהם: (קיב) מגן אברהם:

הלכות תפלין סימן לב

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק קיב]

"לְאַבוּתִיד" שֶׁכָּתַב מֶלֶא וְיָצָא אַחֵר הַבִּי"ת, יִגְרָנָה וְיִמְשֹׁף הַבִּי"ת
שֶׁלְפָנֶיהָ שֶׁתִּמְלֵא מְקוֹמָהּ⁽¹⁵⁴⁾.

[משנ"ב שם]

וּמִכָּל מְקוֹם לְכַתְּחֵלָה אֵין נֶכּוֹן לַעֲשׂוֹת כֵּן לְהַכְלִיעַ אוֹת בְּתוֹךְ אוֹת,
כִּי יֵשׁ מְחִירִין בְּזוֹה⁽¹⁵⁶⁾.

(156) זו דעת הכנסת הגדולה (הובא במג"א ס"ק לג) שאם מובלעת
אות בחברתה, כגון שהאות נכנסת לתוך אור הגימ"ל או הגו"ן,
הרי היא פסולה, ולהלכה נקט המשנ"ב כאן שבדיעבד אין לפסול.
והלבושי שרד והפמ"ג כתבו שאין להביא ראיה לדין הכנסת
הגדולה ממה שמבואר בשו"ע לקמן (סכ"ח) שיש להיזהר שלא
יכנס ראש הלמ"ד לאויר הה"א או החי"ת, משום שיש לומר
שדוקא בהן שיש לאות תוך ממש, הדין כך, מה שאין כן בשאר
האותיות שאין להן תוך ממש, יש לומר שאפילו לכתחילה אין
בזה קפידא, וכל שכן שאין לפסול בדיעבד.

[משנ"ב שם]

וְאֵין תִּקְנָה אֶל־אֶסֶן כֵּן כֹּחַ לְמַלְאֵת מְקוֹמוֹ עַל־יְדֵי שְׂעִפָּה קֶצֶת
הָאוֹת שֶׁלְפָנֶיהָ וְשֶׁל־אַחֲרֶיהָ⁽¹⁵⁵⁾.

[משנ"ב ס"ק קיד]

עַל־כֵּן לְפָנֶיךָ מִתְּנִי זֶה, דְּנִשְׁאַר עָלָיו עֶקֶר צוּרְתּוֹ לְעִנְיָן שֶׁיִּהְיֶה מְטָר
לְתַקְנֵנוּ וְלֹא יִקְרָא שֶׁלֹּא כְסָדְרָן⁽¹⁵⁷⁾.

(157) ואף שאות זו פסולה ולכאורה אינה נחשבת כאות כלל, ואיך
תיחשב כאילו היא כבר כתובה לגבי דין כסדרן ויכן העיר החכמת
שלמה כאן, כתב החזו"א (ארי"ח סי' ח ס"ק ז) שיש שם אות עליה,
אלא שחסר בדין 'כתיבה תמה' שלה, ולגבי דין כסדרן די בכך שהענין
יהיה כתוב כסדרן, אף על פי שלא נכתב בכשרות בכתיבה תמה.

(155) וכתב הקסת הסופר (סי' ט לשכת הסופר ס"ק ז) בשם
המלאכת שמים, שצריך להיזהר כשמעבה את האות רי"ש
מאחוריה, שלא תידמה על ידי הוספת הדיו לדל"ת אפילו רגע
אחד, שאם לא כן תיפסל האות מיד, ולא יועיל לתקנה משום
שהוא 'שלא כסדרן'.

יום א' אב תשע"ה

מט באר הגולה

הלכות תפלין סימן לב

מקום (לו) וְלֹא יִהְיֶה הַמָּחַק אֶפְלוֹ אֶזְרָה. וְלֹא יִמָּחַק בְּעוֹדוֹ לֹא אֶלָּא יִבְשָׁנוּ יָפֶה, כִּי אִם יִגָּרַר בְּקֹל וְלֹא יִשָּׂאָר לוֹ שׁוֹם רָשָׁם: כֹּה (קיד) כָּל אוֹת שֶׁהִיא כְּתוּבָה שְׁלֹא כְּתוּבָה (קטו) וְאִין צוֹרֶתָה (לו) עֲלֶיהָ, כְּגוֹן נֶגַע (קטז) רָגַל הָאֶלֶף (לח) [לח] כְּגַג הָאֶלֶף אוֹ פָּנֵי הָאֶלֶף בְּפָנִים בְּגַג שְׁתַּחֲתִיתָ, אוֹ

הַדָּשֵׁן סִימָן מִחַ וְהָרִי

אֶפְסוֹדֵרנִי

שְׁעָרֵי תְּשׁוּבָה

למשכן בתחלת הביטחון הקודמת לה הגו והתחלת שבתה סמוכה להסירה והנאו תבוא אל תוכה ואז ימחקנה להנאו, אבל אם ימחק קדם מיד יפסל משום שבת לאבותיה והנה חלוק הנראה בשתי תבות נשוב לא יועיל מה שימשיך אחר כך, בין שהפסול נראה לעין כל יש בחקון הפתיחה והתוספות הדיו בהמשכה משום פתיחה שלא כסדרן. ומ"ש בהב"ט ואם יהיה (חלוק) [חלוק], יש קצור בהעמדת דברי המג"א, וע"ש שפננתו דמיך שצריך לגר תבה יתרה, אז אם שניגור יהיה חלק ט' אותיות ויפסלו התפלין, וכדי שלא לפסלם, אם בסיום התבה שלפניו יש שם קרי"ף או קרי"ף הגג של הה"א או הקרי"ף, ואעפ"י שעל ידי ההמשכה [לא] יהיה רגל של הה"א או הקרי"ף בסופה, אין קפידא בדריבד, ע"ש. ולפי מ"ש בשם הרב"ש, לכאורה גם כנה היה צריך להמשיך קדם שניגור, ואם כן צריך להמשיך למעלה מן התבה המקרה בעוד התבה בתוכה, וזה קלקול האות הוא. ואפשר שבזה שאין הפסול רק משום חלק ט' אותיות אין צריך לעשות פן וכול להמשיך אח"כ ואין בזה משום שלא כסדרן. ונראה שיש לגר תפלה ב' או ג' אותיות מן התבה המימרת ולהמשיך הה"א ואחר כך יגר השאר, וא"כ לא היה כאן פסול מעולם כלל. ועין בשו"ת ג"ב שרצה ללמד לענין נתינת שם לתפלין, וזה דמקצא תבות כפולות בתפלין, ומ"ש עליו בשו"ת אפרים שעה בפתח שצוים שם בתפלין אי הוי שלא כסדרן מדי, אבל ודאי מ"מ צריך למחוק ולהסיר שאין לחלות תבה אחת בין השיטין בכתיבת התפלין ומזוהות אף במקום שהפתיחה שדרך כתיבתן להיות דקה בלי רוח הרבה בין שיטה לשיטה, לכך אין חולין, ע"ש שהביא מתשובת הר"ן סי' ט' ועין בגנות ורדים כלל ב סימן ד באמצע התשובה, שאם נדמן להסיר שמישהו דחוקה מהכיל התבות ששער לה, אין להסיר שיתלה תבה אחת למעלה בין השיטות ואחר כך יבד לקח בסדר השיטה, ושם כתב דלדעת רש"י תפלין ומזוהות שמישהו טפי ואפילו בתלית אות אחת מהני כמקור ע"ש: [לח] כְּגַג הָאֶלֶף.

משנה ברורה

יו"ד אחר, וכל כי האי גונא שחסר באות איהו דבר עד שעל ידי זה אין תמונתו עליו, אפילו אין נדמה משום זה לאות אחר, וכתב לפני, לא מהני לה שום תקון: ואפילו אם ארע שהתינוק קרא לאות, אפילו הכי פסול משום שלא כסדרן: וכל שכן אם על ידי קלקולו וחסרונו נדמה לאות אחר, כגון דל"ת דומה לר"ש או ב"ת דומה לכ"ף או ח"ת שברגל שמאלו יש הפסק בין הרגל להגג ונראה כה"א, או צדי"ק שיש בו הפסק במקום נגיעת הי"ד לעצמותו ונראה לעין כל כי"ד ונר"ן, וכל כהאי גונא, שאין משיגין על התינוק ולא מהני לה תקון. [ב] אם על ידי קלקולו וחסרונו לא נפסד מצורתו לגמרי, כגון שיש הפסק דק (ק"י) באיזה אות באמצעו ועדין עקר צורתו עליו, או כגון שלא היה הידוי"ן שעל האלפין והשיני"ן ורגלי התוו"ן נוגעים בגוף האות, אם תינוק דלא חפץ ולא טפס מפרס, אף דלא מתפשט האות על ידי זה משום דאין צורתו עליו בשלמות, על-כ"ל פנים מהני זה, ונראה עליו עקר צורתו לענין שיהא מטר לתקנו ולא יקרא שלא כסדרן⁽¹⁵⁷⁾. ויש עוד אפן שלישי, שאף על-פי ששאר צורתו יש עליו ותינוק קורא לאות, אפילו הכי לא מהני לה שום תקון, כגון אות שפסל באיזה דבר (ק"ס), שתקונו הוא לגר מקצתו ולכתבו מחדש [כגון רגל הה"א והקרי"ף שנגעו למעלה אפילו נגיעה דקה כחוט השערה, שתקונו הוא לגר כל הרגל ולכתבו מחדש, דלא מהני לה הפקדה בעלמא משום חק תוכו, וכן נגע רגל האל"ף כגג האל"ף וכהאי גונא וכו' בסעיף יח], וארע שקדם תקונו כתב לפניו — בזה לא יצטר שום תקון, דקה צריך לגר כל מה שנכתב בפסול, ואם כן מה שמתקנה אחר כך הוי שלא כסדרן. ועתה נתחיל לכאר בעזה"י את הסעיף: כל אות שהיא כתובה וכו'. והוא הדין אם נתקלקלה (ק"ט) אחר כך: (קטו) וְאִין צוֹרֶתָה עֲלֶיהָ. פירוש, שפירא לעין כל שאין צורתה עליה כלל. ואף דבגנצה רגל האל"ף כגג האל"ף או פני האל"ף כגגו או רגל הה"א וקרי"ף הנוגעים למעלה, נגר עליו עדין עקר צורת האות, ותינוק יקראה לאות, אפילו הכי כיון שפסול זה אין תקונו כי אם על ידי גרירת כל מה שנעשה בפסול, וכנ"ל בסעיף יח, ממילא נתבטל צורתו לגמרי, ואם יתקנם אחר כך הוי שלא כסדרן: (קטז) רָגַל הָאֶלֶף.

שער הציון

(ק"י) בתי"ס: (קיד) מנ"אברהם בשם הרדב"ז: (קטו) בתי"ס: (קטו) מנ"אברהם: (ק"י) פרימגרים באשל-אברהם: (ק"ס) בתי"ס: (ק"ט) פרימגרים בפתחה:

באר היטב

ממלא החלק של מקום הגר, אבל בצ' נסתפק כגון הוציאך שכתבו ביו"ד או מצות מלא ביו"ד, ואם ימחק הי"ד או הני"ו יוכל אח"כ להמשיך חלק התחתון ולא העליון, אי מהני או לא נפק זה איתא ג"כ בגו"ן כפוסה שיוכל למשך חלק התחתון ולא העליון, אי כשר או לא: ומסים הב"י ומ"מ כל שנראית כשתי תבות פסולה, וכן כתב הלבוש שיש להחמיר בזה. וכתב המ"א דאם בתחלת הפתיחה ממשך רגל התחתון של הנו"ן והצד"י וכותב האות הסמוך בתוכו, כזה: פני, ארצי, מטר, דהרי ממש כתיבה אחת, דלא כהרנ"ח ח"ב סי' עח, עין כנה"ג וביד אהרן. ואם כתב תבה יתרה ומחקנה, ואם יהיה חלק ט' אותיות דכשיגרונה יהיה פרשה במקום שאין פרשה, פסול, אבל מטר למשך הה"א אע"פ שלא רגל כגספו, מ"א. מקצא וי"ו או יו"ד יתרה, יגר אותה ויעבה קצת האות שלפניה או שלאחריה, שאין בזה משום שנוי אות, עין מ"א וביד אהרן (עין בספר אליה רבה בענינים האלה בשם כנה"ג ושו"ת רדב"ז): (לו) הַגָּר. הגר מקרי כשגרו יבש, ומחקק מקרי שמתקן לו: (לו) עֲלֶיהָ. ויכל הגי אפילו תינוק יוכל לקרותם, פסול: (לח) כְּגַג. דא צריך לגררה פלה כמ"ס סעיף יח:

התבה המימרת משם ע"ש: (לו) הַגָּר. עבה"ט. ועין בדבר שמואל סימן קד שכתב פסורה בין התקנות למאחרת: ודא, דגם זה מקרי שלא כסדרן מחמת שנוי, וגם מפני שהביא מתשובת הר"ן סי' ט' ועין בגנות ורדים כלל ב סימן ד באמצע התשובה, שאם נדמן להסיר שמישהו דחוקה מהכיל התבות ששער לה, אין להסיר שיתלה תבה אחת למעלה בין השיטות ואחר כך יבד לקח בסדר השיטה, ושם כתב דלדעת רש"י תפלין ומזוהות שמישהו טפי ואפילו בתלית אות אחת מהני כמקור ע"ש: [לח] כְּגַג הָאֶלֶף.

האות שלפניה שתמלא מקומה, כגון (ק"י) "לאבותיה" שכתב מלא וי"ו אחר הביט, יגררה ומשך הביט שלפניה שתמלא מקומה⁽¹⁵⁴⁾, וכן אם התקון תלוי בכ"ף או דל"ת או רי"ש שאפשר להמשיך מעט למלא מקום אות היתרה שנגררה: אבל אם האותיות שאפשר להמשיכן הן אחר האות היתרה, שאי אפשר להמשיכן לאחוריהן עד שיגרו מהם תחלה, כגון "שאר" שכתוב בתורה שכתבה מלא, וי"ו אחר האל"ף, שאי אפשר למשך הרי"ש לאחריה עד שיגרו רגלה תחלה ונמצא שבשל צורתה, וכשמתקנה אחר כך נמצא כותב שלא כסדרן, ואין תקנה אלא אם כן יכול למלא מקומו על ידי (קיד) שיעבה קצת האות שלפניה ושל אחריה⁽¹⁵⁵⁾ שאין בזה משום שנוי האות, מה שאין כן בשתאומיות שאפשר להמשיכן הן לפני האות היתרה, ואי אפשר להמשיכן הרבה מבלי שיגרע מהם כלום. אף יש להסתפק (קטו) ב"מצת" הראשון שדינו להיות חסר, וכתבו מלא ומחק אחר כך הני"ו, אם מועיל אריכת הצדי"ק למשה אחר כך, או דלמא כל עוד שאינו מאריך האות למעלה נחשב כשני תבות אף על-פי ששקבה מלמשה: וכן "נתן" שמשפטו להיות חסר וכן "הוצאך", אם כתבו מלא ביו"ד בין צדי"ק לאל"ף, ככל אלו יש להסתפק אם יש להם תקון בהאריך האות שלפניו למשה: ומכל מקום כל שנראה כב' תבות פסולה. אבל אם בתחלת הפתיחה ממשך (קטו) רָגַל התחתון של הנו"ן והצד"י וכותב האות הסמוך בתוכו, כזה: פני, או "ארצי", כשר, כיון דכתבה אחת נכתבו: ומכל מקום לכתחלה אין נכון לעשות פן להכליע אות בתוך אות, כי יש מחמירין בזה⁽¹⁵⁶⁾:

כד (ק"י) הַגָּר. הגר מקרי כשגרו יבש, ומחקק מקרי שמתקן לו שום רשם דיו, אפילו בדריבד יש חשש בזה, ואפילו תבה בעלמא דלא אברה אסור לכתב על מקום זה: כה (קיד) כָּל אוֹת וכו'. סעיף זה יבאר בו דין "שלא כסדרן", ועניניו ארפין ואכלל בקצרה. בדין זה יש בו ג' פרטים: [א] אם יש קלקול באיזה אות, בין שנעשה זה בעת הפתיחה או שנעשה לאחר הפתיחה [פמ"ג בפתחה], אם נראה לעין כל שאין צורתו עליו, כגון יו"ד שחסר לו רגלו הנימיני או שיי"ן שחסר לו

הלכות תפלין סימן לב

שֶׁהָיָה רֶגֶל הַח"א או רֶגֶל הַקו"ף (קיו) נוגעים, או שֶׁהָיָה *אוֹת אַחַת חֲלוּקָה לְשֵׁנִי אוֹתוֹת, כְּגוֹן (קִיח) צַד"י שֶׁכָּתַב (לֵט) יו"ד נו"ן, או שִׁי"ן שֶׁכָּתַבָּה (קִיט) צִי"ן יו"ד, (קכ) או חִי"ת שְׁנֵי יִזְי"ן, וְאַחַר שֶׁכָּתַב לְפָנָיו תָּזַר וְתִקְּנָם הָיוּ שְׁלֹא פִסְדְּרָן וּפְסוּלִין. אֲבָל לְהַפְרִיד הָאוֹתוֹת הַדְּבֻקוֹת אַחַר שֶׁכָּתַב לְפָנֵיהֶם שְׁפִיר דְּמִי, דְּכִין שֶׁהָאוֹת צוּרְתָה עָלֶיהָ, כְּשִׁמְפִירְתָּה מִחֲבֻרְתָּה לֹא הָיוּ כְּכֹתֵב. וְהוּא הָדִין שֶׁאִם לֹא הָיוּ מְקֻצָּת (קכא) יוֹדִי"ן שֶׁעַל הָאֲלִפִּי"ן וְהַשִּׁנִּי"ן וְהָעִינִי"ן וְרַגְלֵי הַתּוֹי"ן נִזְעֵצִין בְּגוֹרֵף הָאוֹת, (קכב) וְתִינֹק דְּלֹא חֲכִים וְלֹא טַפֵּשׁ

פאר הייט

(לט) יו"ד נו"ך. וה"ה אם לא עשה רגל הימין של יו"ד, אבל אם לא עשה לה רגל שמאל יכול לתקנם, דשם יו"ד עליה, ב"י מ"א:

משנה ברורה

והוא הדין כל הדין דכתב רמ"א בהג"ה סוף סעיף יח הנ"ל:
 (קיד) **נוגעים**. אפלו (קכ) נגיהו דקה כחוט השערה: (קיא) **צדדי**
שכתב. פרוש (קכא) שחלק היידיד מהנו"ן בליכף עד שגראה כשני
 אותיות¹⁵⁸, וכן בכל אינף. לכן אפלו אם ארע דתינוק קראו בהלכתו אין
 יכול למקנו אחר כך, שפינן שענינו רואות שיש להן צורת אותיות
 אחרות, אם כן כשמתקנם אחר כך הרי זה כתיבה מחדש ושלל
 כסדרן. והוא הדין אפלו אם אין להם צורת אותיות אחרות, רק
 שגראה לעין הפל שאין לה עקר צורתה, (קכב) כגון יו"ד שלא עשה
 לה רגל הנימיני או אל"ף שחסר לה היי"ד העליון וכל כהאי מונא,
 אין יכול למקנם אחר כך. אבל אם לא עשה לה היי"ד רגל שמאלי,
 אף דאם ישאר כך פסול, דאיננו יו"ד כראוי לפי דעת רב הפוסקים,
 גדלקמן בסמין ל¹⁵⁹, מכל מקום כיון דיש לה עקר צורתה, דאפלו
 בלא עקץ שם יו"ד עליה, לכן יכול למקנה ואין בזה משהו שלא
 כסדרן: (קיד) **עין יו"ד**. והוא הדין מ"ם (קכג) פתוחה שקכתו כ'
 ו' בלי משיכת הטג שביניהם¹⁶⁰: (קכד) או ח"ת שבי זיני"ן. אפלו
 אם עשה חוטמה על גביהו, רק שאין נוגעים זה לזה למעלה
 (קכד) ונבר להדיא פרידתו, הרי זו הפסידה עקר צורתה, שגראה
 כשני יוני"ן¹⁶¹: (קכא) **יודין ששל האלפין**. והוא הדין אם היה
 הפסק באיזה אות באמצעו [פמ"ג בא"ה בפתיחה]: (קכב) **ותינוק**
וכו'. פרוש, לכן אפלו אם פרידתו נבר להדיא דהינוי ספק ומיד
 כשראה אותן יכול למקנם¹⁶², דהרי לא הפסיד צידן היות עקר
 צורתה, מדקראה התינוק לאות נון כתב הנאון רבי עקיבא איגר
 בחדושי, ודלא כפררימגדים שפחמיר בזה¹⁶³, ועין בבאורי הלכה:

בְּאוֹר הַלֵּכָה

שכתב שם מעשה בסופר אחד שכתב השמרו השמרו ב' פעמים ומחק וא"י ראשונה
יהושמר' שני ומשך הרי"ש עד וא"ו שניה והכשרי זה, צנן שם. ולדעת הפרי"מגדים
הנ"ל גם לבתחלה צריך לעשות כך. וכתב שם עוד, דאפילו היה תבה שניה תבה אחת
שאנה מענין תפילין לכל ובה וא"ו לבסוף וגר נזיל. נמי כשר, דמה בקר, ואף דנוסל
שאלה שצאו' מרסח הרבה, "לאבותיך" נמי כל זמן שלא תהא תפילין בבית נראה כשתי
בתות. ולי צריך עיין בזה, דהלא בעינן שכתב לשון דהינן לשם קדושת תפילין,
ולכאבא הוא אף בדרכיך ודכילע כסעין יט, ואף אם המצי' לומר דכון כזה תבה
לשמן, מי יאמר דהנהיב בזה אתרי דאין תבה הו' מענין תפילין לכל, וצריך עיין:
* אות אחת וכו'. ראיתי לאיזה אנשים שפוטלין בזה אם נמצא תפסך דקה מן הדקה
שאנה נקרת עד שיתפכל בה היטב, ומקורם הוא מדברי הפרי"מגדים באטל"א בזה
במה דכתב דכלל דאין את המני תפסך אפלו אם אין גמר פרידתו לזרזי, ועין ש"בן שם
הוא לר' ודכילע דמה נראה שפוטלין אין לכתמיך וכו', ואברך נר' בעוה"י בכמה
ראיות, והוא: א' מדברי הר"י אסנאדנרי שפוקר דין זה נובע משנה, שזה לשונו בבית
סופר: אם כתב בתפילין ומזוזות אות אחת חלוקה לשתי אותיות, כגון צד"י שכתבה י"ד
גיו"ו וכו', וכן כתב הרא"ש של ה"א וק"י שדבריו בתפילין שאין להם קנהה בתקון וכו'
ועין במגן אבן אבן כסעין קטן לו שכתב דברם של, אפלו החנינו יכול ודחתו פסול
צנן שגורא כשני אותיות, וצנן בפרי"מגדים שם, ודכילע מ"ה הר"י אסנאדנרי והסגן
אברהם אף דאין נבר לזרזי פרידתו, והנה מלבד שהוא דמך גורל דבריו כפסוק אברהם
כמו שאברך לבסוף, יקשה קצתא ענינה לפי זה בדברי הר"י אסנאדנרי, דאס"נ מה
דזנה מו"ה לזה מק"י, דהא על"ב דתפסך ששם הקו"י דלא ממני תהא ובשאר אותיות
שאנם נוגעין שלא הפסידו עקר צורתן מזה תהא, כמו שכתב הר"י אסנאדנרי בעצמו,
על"פ דתפסך הששם כמו שכתב ה"ייתוס' מתחלה בשם תרומתו דתפסך, משום דתהא זה
שלי"ד מחיבה ועל"ז יתבטל עקר צורתו לצין הכל, אס"נ א"ו ראה מה עלי"ד
שכתבה י"ד גיו"ו לזה היתה נבר פרידתו לזרזי עד שיתפכל בקו היטב ותהא קראה
לזאת, ואף דכילע לזכות ולחלק דשאני צד"י מ"י"ד וש"י"ן שאנם נוגעין, משום דתפסך
הם ב' אותיות אחרות לן זמן שלא הוברן ביסוד, על"ב יקרא זה כשאר אות שהפסיד
צורתו, על"פ פנים א' ראה לזה מק"י, וכל"שכן דתפסך ודכילע לזכא: אלא דאין
דקנת הר"י אסנאדנרי לפסלו הוא דווקא שכתפלע עד שגמר ונראה לצין לשני
אותיות, על"ב מ"ה שפיר ראה מק"י, בשעת הכתיבה כל דנמה לזכא אחת עלי"ד

יָדָה לְאוֹת אֲחֵרֶת, וְאֶפְלוּ הָכִי פֶסוּל לַמֶּלֶךְ, וְכִלְשָׁן בְּצִדִּי שִׁכְבֵּת יִיִר נָגִיד וְהוּא נִרְאָה מִרְפָּף; וְיָבֹה מִיָּד גִּסְרָן מִמֶּלֶךְ אֲבִרְתָּם שִׁכְבֵּת דָּלָא מִמֶּנִּי קָרִיאת הַמִּינּוּחַ בְּיָהּ, מִיָּד מִיָּן אֲמִיד, אֲכִל אֶם אִין נִכְר פִּרְדִּיתָה עַד שִׁפְטִמְכֵּל בַּה הַטֵּב, מִכֵּר לַתְּקוּהָ, וְדִרְצִין עֶקֶר צוּרְתָה הַמִּינּוּחַ. וְיָבֹה מִיֵּשֶׁב גִּסְרָן לִשְׁלוֹנוֹ שִׁכְבֵּת "אֲכִל הָנִי אֶפְלוּ מִינּוּחַ וְכוּ" בִּינּוּ לִשְׁכֵּב מִשְׁמִי יָדָה זֶמֶן לִשְׁלֹא חֲבֵרֵם, כִּכְבַּרְתָּ מִיֵּשְׁבֵי מִיֵּשְׁבֵי, אֲכִל דָּרֵא אִין דִּלְעִין הַרְוֹא לָא נִכְר לְהִדְרֵא יֵה יָבֹה לִמְלֶךְ אֹהֶבָה. גַּם מִשְׁלֹן הִיִּירִי וְהַשְׁלֵכְנִי צִדּוּר מִשְׁמַע מִנִּי שִׁכְבְּנִי דְאִירִי דְנִכְר חֲבוּר הִיִּירִי דְלִבְנִיָּן. וְגַם בְּסָפֵר עֵלֶת תְּמִיד מִשְׁמַע גִּסְרָן דְּמִכְרִי שִׁעְבֵּר לְעִין הַכֵּל לִשְׁנֵי מוֹתֵה הָאוֹת וְלֹא שֵׁם אֲחֵר בִּינּוּ שִׁקְדֵם תְּקַנְנָן נִמְקָא דָּלָא חֲסִים וְלֹא טַפֵּשׁ מִצִּי קָרִי לְהוּר בִּינּוּ כִּן בְּצִדִּי שִׁכְבְּתָה יִיִר נָגִיד דְנִכְר לְהִדְרֵא הַפִּרְדּוֹן, בְּרֹאֵי אִין מִצִּי שִׁיְקָרְהָה הַמִּינּוּחַ מִכְרִיִּמְכָּה מִשְׁהָ הָרָפֵף שֶׁהָ לִשְׁלוֹנוֹ: וְהִיִּירִי אֶפְסָדְרִנִּי כִּתְבִּי: אֶם כִּתְבִּי אוֹת אֲמֵת וְחֻלְקוֹ כִּי כִּתְבִּי, בְּיוֹן אִין אֲלֵיִי אִי תִיִּירִי אֲכִל חֲבֵרֵם, מִכֵּר לַמֶּלֶךְ, מֵאֲמִיד דָּלָא תְּקוּן מִינּוּחַ דָּלָא חֲסִים וְגַם מִשְׁלֹן הַמִּינּוּחַ כִּבּוֹל לְהִדְרֵא, מִהָ טוֹב, שֶׁ אִין כִּן בְּצִדִּי שִׁכְבְּתָה יִיִר נָגִיד מִסְּקֵמָא לֹא יִתְהִי "אֶפְלוּ מִינּוּחַ וְכוּ" הִיָּבֹה אֶפְלוּ אִי אֲתִרְפִּי שִׁאֲנִי מִינּוּחַ קָרְאָה צִדִּי" אֶפְלוּ הָכִי פֶסוּלָה, שֶׁן כִּן דְּמִכְרֵשׁ דְּאִירִי כִּלֹּא עָשָׂה לֹא חֲטוּשְׁתָּה, מִשְׁמַע דְּאִירִי הַמְּחַבֵּר בְּמֵה שִׁכְבֵּת בִּיִּרִית אִירִי כְּתוּבָרָה לִכְך מִמֶּנִּי תְּקוּן וְכֵאֵן בִּלֹּא חוּטָא, וּמִסְּקֵמָא הוּא הִדִּין כִּבֵּל מִנִּי דְמִכְשִׁיב עֶקֶר הַפֶּסוּל בְּחִיטָה הוּא מִשְׁלֹן דְנִכְר לְהִדְרֵא פִּרְדִּיתָה, מִכְבֵּת בְּסִיפָא "אִף אִין נִכְר וְכוּ" מִ"כ אִין חוּטָא וְכוּ" בְּסוֹף דְּמִכְרִי, וְרֹאֵה לְהִדְרֵא פֶסוּל אִין בִּשְׁל וּתְּחִיטָה, וּמִשְׁחִיתָה מִכִּי פִּרְדִּיתָה וְנִרְאָה לִשְׁנֵי דְבָרֵי, וְאִם כִּן מִה נִסְפָא אֲבִרְתָּה גִסְרָן רִאֵה לְדִבְרֵי מִכְרִי אֵת עֶקֶר צוּרְתָה וְנִרְאָה לִשְׁנֵי אוֹתוֹת אֲחֵרוֹת, מִשְׁ אִין בִּלֹּא נִכְר לְהִדְרֵא פִּרְדִּיתָה צִדִּין אֶפְסָשׁ לִזְמַר לְעֵבֶן דִּינָא, דְּכֹאוֹת צִדִּי וְכִל כְּתָא יִנְאָא גַּם הַשִּׁי' מוֹדָה לְכֵל מִה שִׁחְבִּירְתָּה, וְחִטָּרֵת עֲלֵי מוֹכֵחַ הָדֹא ב' וִינִי", וְלִכֵּן אִף שִׁשְׁשָׁן בְּקִרְיֹב כִּלְדֵּךְ שֶׁלֹּא מִה נִכְר לְהִדְרֵא ב' כְּבִהַגָּה מִ"ן שִׁכְבֵּת שֵׁם דְּקָא דְכֵתֵב הָרִאשׁ דְּחָלָה ב' וְקוּף" הַמְּנֻחֵץ מִעֲזֵלָה בְּתַפְלִין כִּן לְגוּף הָאוֹת, וְדִבְרֵי נִכְר דָּאִין לִסְמֵךְ מִתְּנָה בְּמִקְרָהָה הַחוּרָא וְכוּ; וְכִתְבִּי עוֹד שֶׁנִּכְר דְּאֶפְסָשׁ וְקוּפִין, וְרֹצֵה לִזְמַר דְּכִינָא נִמִּי אִי אֶפְסָשׁ לַתְּקוּן בְּתַפְלִין וּפְלִיג אֲבִירִי; וְכִתְבִּי הִבְרִיתָּהּ

שַׁעַר הַצִּיּוֹן

(קכ) כנ"ל בפסע'ף-קטן צה: (קכא) עין בבאור הלכה: (קכב) מגן-אברהם: (קכג) אליה רבה: (קכד) פארגו בבאור הלכה:

